Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 37 (536). Wilnia, Niadziela 29 Kastryčnika 1933 h. Hod IX (XVII).

Biełaruskaja KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 ran. da 4 hadz. wieč.

Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Aščadžać ci nie?

(*Z pryčyny Dnia Aščadnaści*).

31 kastryčnika siol. hodu minaje ŭžo dziesiać hadoŭ ad taho času, kali ŭ italskim horadzie Miłanie byŭ adświatkawany 1-šy Dzień Aščadnaści. Dzień hety pierajšoŭ u historyju jak hraničny punkt zwarotu paślawajennaj ludzkoj dumki ŭ bok pierakanańnia, što **instynktoŭny hon za dabrabytam raniej ci paźniej musić załamacca tam, dzie ahuł ludzki žywie nia tolki „z pleč u pieč", ale nawat u doŭh, koštam zaŭtrašniaha dnia.** Ad hetaha času i pa siańnia, dzień 31 kastryčnika jość dniom razważańnia ab patrebie samoj aščadnaści i ab sposabach jejnaha prawodžańnia ŭ žyćcio. Nad hetymi dwuma pytańniami zastanowimsia siańnia i my.

Jak świet świetam, niwodnaja jšče dumka nia łučyła ludziej miž saboj całkom. Hety los spatkaŭ i dumku aščadnaści A spatkaŭ jon jaje dziela taho, što aščadnaść nie paturaje ludzkoj słabaści, a naadwarot — hanić jaje, wymahajučy ad kožnaha kab žyŭ nia tolki dla siahońniašniaha dnia, ale pamiataŭ i ab zaŭtrašnim. Nie pa myśli heta dla tych, chto z palityčnych ci jakich inšych mierkawańniaŭ iduć pa linii tannaj pabłažliwaści ludzkim słabaściam, abiacajučy „wyzwaleńnie pracoŭnych masaŭ" niejkimi tajomnymi, čuć nie čaradziejnymi sposabami. Dałučajecca da hetaha jšče sučasny kryzys, kali sapraŭdy ciažka zaspakoić patreby dnia biahučaha. Pry hetkich warunkach, zdawałasia-b, wielmi ciažka wyrabić sabie jasny pahlad ab tym: patrebna aščadnaść ci nie patrebna?

Adnak hetak tolki zdajecca, bo ŭ sapraŭdnaści sučasny kryzys jak-raz uwypuklaje značeńnie štodziennaj haspadarki z ahladkaj na zaŭtrašni dzień. Sam kryzys u značnaj miery zawinieny tym, što haspadarčaja końjunktura ciesnapaślawajennych hadoŭ była zmarnawana biaz uwahi na toje, što moža być zaŭtra. Tak ci hetak, a dla ažyŭleńnia haspadarčaha žyćcia patrebny haspadarčyja zapasy, katoryja nie paŭstanuć inakš, jak tolki zaaščadžwańniem na zaŭtra čaści taho dabra, jakoje wyrablena siahońnia. A znača heta aščadnaść u haspadarčym žyćci jość kaniešnaściu; nawat tady, kali ŭ haspadarčych pracesach pryznać naležnaje prawa dla čyńnika pracy, z čaho — prawam ci biaz prawa — starajucca zrabić sabie manapol wyznawalniki K. Marksa.

Nia mienš dražliwym — choć taksama nie dla ŭsich—źjaŭlajecca pytańnie, jak dumku aščadnaści prawodzić u žyćcio. Tut jakraz možna najchutčej spatkacca z zakidam, jak možna siahońnia hawaryć jašče ab aščadnaści, kali ludzi (čytaj — kurcy) dajšli da taho, što ščepiać adnu siarničku na dźwie, a to i čatyry časci, kali kuplajuć u składčynu adnu porcyju tabaki ci pačku najhoršych papiarosaŭ?—Woś-ža što hetkija wypadki ŭ nas zdarajucca i to čym raz čaściej, heta praŭda. Ale heta jšče nie pryčyna kab ćwierdzić, što aščadnaść naahuł nie mahčyma, datul, pakul nia buduć wykinieny wydatki niepatrebnyja, da jakich kureńnie — chaj kurcy darujuć! — usio-ž naleža ŭ pieršuju čarhu.

Ciažka siahońnia hawaryć ab aščadnaści hrašowaj hatoŭki, niastača katoraj sapraŭdy wostra dajecca ŭ znaki. Ale-ž na ščaście pad paniaćcie aščadnaści padpadaje nia tolki hrašowaja hatoŭka, ale i taja-ž, užo ŭspaminanaja, ludzkaja **praca** i sam niezwarotny nikoli **čas**. Tyja asabliwa, chto na swaim ščycie aficyjalna wypisali — musiać-ža niešta wypisać — baraćbu za pracu i apieku nad joj, musili-b bližej paznać praŭdziwaje žyćcio, kab pierakanacca, jak nieaščadna tam marnujecca ludzkaja praca. Prykładaŭ na heta poŭna skroś i ŭsiudy. I lepšuju prysłuhu zrabiŭ-by kožny abaronca pracy, kali-b zamiest ślozicca nad dolaj „pracy", uziaŭ na sabie niepapularny abawiazak wykazać tym-ža „masam", kolki na marna jdzie pracy dziela taho choć-by tolki, što jana nie ŭ paru, ci nia ŭmieła robicca.

Urešcie pytańnie času. Sapraŭdy ščaśliwym byŭ wybar Dnia Aščadnaści ŭ wosieńskuju paru, na pieradodninie hetych doŭhich wiečaroŭ Ciapier jakraz para prypomnić, kolki heta na marna jdzie času ŭ wosieńskich i zimowych wiečaroch, — času, jaki možna wykarystać ci to na papłatnaje zaniaćcie, ci na samaadukacyju! Chto woź miecca heta padličyć i wykazać? — chiba-ž nia toj, chto i tut zachoča adhawarywacca niastačaj hazy ci dymam smolnaj łučyny!

Pry kancy nia možna nia ŭspomnić — asabliwa siahońnia, kali kruhom idzie klič da pracy kooperatyŭnaj — ab aščadžańni pry samych wydatkach. Sto hadoŭ užo blizka wiadomy ludziom hety dziŭny sposab aščadžańnia, katoramu na imia *spažywieckaja kooperacyja*. A dziŭny jon z taje pryčyny, što pry im čaławiek nia moža jnakš kuplać, kab adnačasna nie aščadžać. Z hetych aččadnaściaŭ pry zwyčajnym prywatnickim handli wyrastaje bahaćcie paasobnych, nie zaŭsiody česnych, handlaroŭ; a pry handli (i wytworčaści) kooperatyŭnym z ich raście bahaćcie ahulnaje, z katoraha karystajuć usie razam i kožny paasobku, pryčym tak, što chto bolš za hod nakuplaŭ, ci wyrabiŭ, tamu bolš i zwaračwajecca.

Paŭtarajem, što kooperacyja warta taho, kab joju Biełarusy zacikawilisia tak, jak heta maje miejsca ŭ narodaŭ kulturnaha świetu. Praz kooperacyju, tolki praz kooperacyju wiadzie naš šlach da dabrabytu!

A znača: 1. aščadžajma **hatoŭku**, adkidwajučy niepatrebnyja wydatki; 2. aščadžajma **pracu**, wykonwajučy ŭsio naležna i ŭ naležny čas; 3. aščadžajma sam **čas**, bo jon nikoli nie waročajecca; 4. samyja wydatki ŭrešcie i wytworčaść prawodźma kooperatyŭnym sposabam, bo hety sposab jość najbolš aščadny.

Rezalucyja
Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu ŭ Wilni

pryniataja na Ahulnym Schodzie Kamitetu dnia 21 kastryčnika 1933 h.

Ahulny Schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu, usiebakowa razhledziŭšy i abhawaryŭšy pałažeńnie taje čaści Biełarusi, jakaja znachodzicca pad maskoŭskaj kamunistyčnaj uładaj, śćwiardžaje, što:

Kamunistyčny maskoŭski imperyjalizm, prystupiŭšy da źništažeńnia nacyjanalnych asabliwaściaŭ inšych narodaŭ, asabliwa žorstka raspraŭlajecca z narodami Biełaruskim i Ukrainskim. Dziela asiahnieńnia mety — źništažeńnia ŭ Uschodniaj Biełarusi Biełaruskaha Narodu jak nacyi— maskoŭskaja ŭłada pad widam prawodžańnia kolektywizacyi, całyja masy biełaruskaha sialanstwa wykinuła i dalej wykidaje ŭ Sibir i inšyja dalokija krainy Rasiei, a na biełaruskija ziemli, na miejsca wykinienych Biełarusoŭ nasadžwaje masy asadnikaŭ z centralnaj Rasiei, nadzialajučy ich biełaruskaj ziamloj i zamacoŭwajučy hetak upłyŭ maskoŭščyny na Biełarusi. Usie hetyja eksperymenty na žywym ciele Biełarusoŭ u hranicach BSRR dawiali da štučnaha hoładu, ad jakoha Narod Biełaruski hinie fizyčna, a całaja kraina pieramianiajecca ŭ žudasnyja mohiłki.

Imknučysia da akančalnaha zdušeńnia biełaruskaj kultury i naahuł biełaruskaha narodnaha žyćcia, maskoŭskaja kamunistyčnaja ŭłada, roznymi zdradliwymi abiacankami ab mahčymaści biełaruskaj nawukowaj i naahuł kulturnaj raboty, paściahiwała zusiul u swaje hranicy biełaruskich kulturnych i nawukowych rabotnikaŭ na toje tolki, kab usich ich paśla abwinawacić u kontrrewalucyjnaści i biaz sudu pasłać na prymusowaje pasialeńnie ŭ čužyja krai, a to i na samyja Saławieckija wastrawy. Na miejsca ž wysłanych kulturnych i nawukowych rabotnikaŭ Biełarusoŭ, na biełaruskija ziemli masawa prysyłajucca takija-ž rabotniki čužyncy — rasiejcy, palaki i inš.

Kamunistyčnaja maskoŭskaja ŭłada, dzielačy sfery ŭpływaŭ maskoŭskaha i polskaha nacyjanalizmu ŭ Uschodniaj Biełarusi, paśla dałučeńnia etnahrafična biełaruskich pawietaŭ Smalenščyny, Wiciebščyny i Čarnihaŭščyny da Rasiei, wydzieliła čysta biełaruski (kala stalicy Miensku) Kojdanaŭski rajon, dla sfery ŭpływaŭ polščyny, jmianujučy jaho (rajon) nacyjanalna polskim.

Maskoŭski kamunistyčny imperyjalizm, dziela zamacawańnia padziełu Biełarusi i Ukrainy, praciahwajučy na Zachad Eŭropy „ruku zhody" nad hałowami Biełaruskaha i Ukrainskaha narodaŭ, niščyć moralna i fizyčna Biełaruski narod, raščyščajučy hetak sabie darohu da henaj „zhody".

Prociŭ hetkich i padobnych faktaŭ Biełaruski Nacyjanalny Kamitet nia raz pratestawaŭ i ciapier pratestuje.

Ale ŭ apošnija časy staŭsia fakt, jaki świedčyć, što maskoŭskaja kamunistyčnaja ŭłada prystupiła i da likwidacyi biełaruskaj mowy ŭ Uschodniaj Biełarusi.

A imienna: maskoŭskaja hena ŭłada ŭ Uschodniaj Biełarusi wydała dekret ab reformie biełaruskaha prawapisu, jaki tam abawiazwaje ŭžo ad 15 wieraśnia 1933 h. Dekret heny reformuje biełaruski prawapis tak, kab samuju mowu ŭpadobnić da mowy rasiejskaj. Hetaj mety nia ŭkrywaje i sama kamunistyčnaja ŭłada, a H. Dombal (palak!) — wice-staršynia Biełaruskaj Akademii Nawuk aficyjalna zajawiŭ, što heta reforma maje na mecie zaciorciważniejšyja roźnicy biełaruskaj mowy ad rasiejskaj, heta znača, što reforma heta maje zrusyfikawać biełaruskuju mowu.

Dziela taho, što maskoŭskaja kamunistyčnaja ŭłada hetkaj palitykaj imkniecca da poŭnaha źniščeńnia samabytnaści i całaści Biełaruskaha Narodu, Biełaruski Nacyjanalny Kamitet u Wilni prad usim kulturnym świetam rašuča protestuje:

1) Prociŭ niščeńnia maskoŭska-kamunistyčnym imperyjalizmam Biełaruskaha narodu fizyčna,
2) Prociŭ dušeńnia biełaruskaj kultury i naahuł biełaruskaha narodnaha žyćcia,
3) Prociŭ reformy biełaruskaj mowy ŭpadabniajučaj jeje — nasuproć filolohii i samoha žyćcia — da mowy rasiejskaj abo da jakoj inšaj.

Dziela ŭsiaho wyšejskazanaha Biełaruski Nacyjanalny Kamitet u Wilni zaklikaje ŭsio świedamaje biełaruskaje hramadzianstwa, jak u krai tak i na emihracyi, prawodzić siarod biełaruskaha narodu nacyjanalnaje ŭświedamleńnie, jakoje mahło-b supraciwicca ŭsiakaj warožaj našamu narodu palitycy.

Za AHULNY SCHOD KAMITETU Prezydyjum Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu ŭ Wilni

(—) *J. Paźniak*	(—) *W. Bahdanowič*	(—) *F. Jaremič*	(—) *A. Klimowič*	(—) *T. Kunicki*
staršynia	I-šy vice-staršynia	II-hi vice-staršynia	skarbnik	sekretar

Wilnia, 21 kastryčnika 1933 h.

241098

U Zaduški...

Nastała para poznaj wosieni. Apuścieli pali, pažoŭkli listy na drewach i śpiešna na ziamlu apadajuć. Śpiawačy rod ptušyny daŭno ŭžo parupłiŭsia ab swajej doli i pałacieŭ u cioplyja krainy, raźwitaŭšysia z nami na doŭhija miesiacy. Zołka, mokra, šera i sumna nawokał. Wosień, poznaja wosień, haścia niaprošanaja-niamiłaja zahlanuła da nas na čas daŭžejšy.

Wosień niažywoj pryrody na śmiarotnych ściahoh swaich niasie tak-ža wosień i ŭ žyćcio ducha čaławiečaha. Za tydzień Zaduški, za tydzień świata duš, adyšoŭšych ad nas u krainu wiečnaści. Za tydzień — dzień łučnaści miž nami, što jšče na hetym i miž tymi, što na tym boku swajho bytu. Jak ža ich mnoha! Nichto ich nie padsumuje, nichto nie pieraliča, nichto z ludziej nia ŭciamić ich liku. Mnohich i mnohich wiaki wymazali z pamiaci ludzkoj, mnohija sami henaj pamiaci niahodny, a ŭznoŭ mnohija — heta nierazłučnaja častka žyćcia našaha, heta most, jaki łučyć hety świet z tym u wadno sucelnaje, u wadno mahutnaje i strojnaje, heta meteory, što adtul śluć nam siudy swajo światło tajomnaje na ŭspamin, na prywitańnie, na aświatleńnie ideałaŭ našych, na ŭzmacnieńnie duš našych u ciažkoj našaj padarožy tudy-ž da ich, tudy-ž u krainu wiečnaści.

Zaduški! Wiečaram u dzień hety zaroicca ad ludziej na wulicach wilenskich. I star i mał — usie pojduć na mohiłki, pojduć u wadwiedziny: žywyja da pamioršych. Pojduć... paprawiać, prybirać, adświežać mahiły swaich rodnych, swaich darahich, swaich najbližejšych. Pazapalajuć na mahiłach henych świečki i pačnuć swaju z imi biasiedu — u dumcy, u pieśni u malitwie da Boha za ich supakoj, za ich ščaście, za abnowu łučnaści miž saboj i imi...

A ŭ wializarnaj, roznarodnaj hramadzie henaj, ubačym tak ža i Biełarusoŭ. Da natoŭpu henaha ludzkoha dałučymsia i my i pojdziem adwiedać swaich zmaharoŭ, swaich pieśniaroŭ i piśmieńnikaŭ. Pojdziem na Rosu — tut niedaloka ad bramy naprawa spačywaje piśmieńnik naš Jadwihin Š., dalej na horcy literataŭ, u tawarystwie Syrakomli i Čur'onisa zaloh naš paet „dušy zbałełaj" Kazimier Swajak, a jšče hdzieści — užo nažal zaciorsia śled jaje mahiły — pašla ciažkich trudoŭ na niwie aświety narodnaj, addychaje narodnaja biełaruskaja wučycielka Tekla Staniśeŭščynka. Znajdziem, musimo znajści zarana i niasłušna zabytuju mahiłu hetaj baraćbitki za rodnuju aświetu i ŭsie henyja mahiły adświežym, paprawim, ściežki da ich pratopčym, zapiajom na ich biełaruskuju pieśniu, zhaworym malitwu.

Uspomnimo ŭ Zaduški tak-ža i tych usich lepšych synoŭ Biełarusi, što pa inšych mohilnikach Wilni i pa hłuchich mohilnikach našaha Kraju pachawany i pamiać ab jakich u narodzie zahinuć moža; adnowimo ich mohiłku i na kryžy ci pomniku, kali heta ad nas zaleža, zrobimo biełaruski nadpis, bo-ž tam naš skarb, tam spačywaje lepšaja častka narodu našaha.

A. Sakalinski.

Rezalucyja Biełaruskaha Katalickaha Centru pry Biełaruskim Nacyjanalnym Kamitecie ŭ Wilni

pryniataja na pasiedžańni Centru 20 Kastryčnika 1933 h.

Polskaje katalickaje duchawienstwa na biełaruskich ziemlach na praciahu mnohich wiakoŭ pad roznymi prykryŭkami wykarystywała i wykarystywaje siańnia swajo stanowišča i Katalicki Kaścioł dla polonizacyi Biełarusoŭ.

Padčas rasiejskaje rewalucyi i polska-balšawickaj wajny polskaje duchawienstwa na našych ziemlach, čujučy winu prad biełaruskim narodam, pakinuła jaho i paŭciakała. U hetym-ža časie astaŭšyjasia ksiandzy biełarusy, čujučy žadańni narodu i spaŭniajučy wolu Chrystowu, sa zhodaj arcyb. Roppa, u mnohich biełaruskich parafijach uwiali ŭ kaścielnaje žyćcio mowu biełaruskuju.

Pryhožaje heta źjawišča nie zmahło adnak trywać doŭha i raźwiwacca dalej. Ryski Traktat u 1921 hodzie padzialiŭ Biełaruś na dźwie čaści. Bolšaja čaść, abymajučaja centralnuju i ŭschodniuju Biełaruś, akazałasia pad uładaj balšawikoŭ, a mienšaja, zachodniaja — pad uładaj Palakoŭ. Ad hetaha času biełaruskaje relihijnaje žyćcio ŭwachodzić u nowy peryjad. U Centralnaj i Ŭschodniaj Biełarusi relihijnaje žyćcio badaj što zusim źniščana balšawikami, a ŭ Zachodniaj Biełarusi žyćcio heta kalečać polskija duchoŭniki.

U Zachodniuju Biełaruś, jak tolki krychu ŭmacawałasia polskaja ŭłada, chutka wiarnulisia, usie tyja ksiandzy palaki, jakija jašče tak niadaŭna z jaje ŭciakli i pačali nanowa swaju polonizatarskuju rabotu. Jany, majučy bolšaść u kiraŭničych kruhoch Katalickaha Kaścioła ŭ našym krai, a tak ža ŭ pomač siłu fizyčnuju, akcyju swaju pawiali chutkim tempam. Hetaja polonizatarskaja akcyja najbolš adnak zawastryłasia ŭ Wilenskaj dyecezii, kali na jaje čale staŭ arcybiskup R. Jałbžykoŭski. Jon uzlaŭšy ŭładu nad Wilenskaj dyecezijaj u swaje ruki, biespaščadna wyniščyŭ biełaruskaść u kaściele, uwodziačy na jaje miesca polskaść (fakty: Žodziški, Baradzieničy, Druja, Daroža i inš.), usich ksiandzoŭ biełarusoŭ pracujučych siarod Biełaruskaha Narodu, wysieliŭ u parafii niebiełaruskija (fakty: Ks. Ks. Rešać, Šutowič, Siemaškiewič, Kułak, Čarniaŭski, Lewoš i inš.), rwučy hetkim čynam łučnaść biełaruskaha duchawienstwa z swaim narodam. Arcyb. R. Jałbžykoŭski ŭzmocniŭ polskaść u Wilenskaj Duchoŭnaj Seminaryi, wydaŭ tak-ža z matywaŭ čysta palityčnych zabaronu naležać biełarusom katalikom da BChD i čytać „Biełaruskuju Krynicu", a pry hetym pačaŭ jon užo zusim adkryta i systematyčna prawodzić polonizacyju biełarusoŭ pry pomačy pseŭdokatalickich arhanizacyjaŭ i časopisiaŭ, na čale z „Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej" i „Naszym Przyjacielem". I tak pry kožnaj badaj parafii pa zahadu arcyb. R. Jałbžykoŭskaha sarhanizawany hurtok „Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej" i wiadziecca adkryty kolportaž z jaho ž bahasławienstwa „Naszego Przyjaciela". Hetaja arhanizacyja i hetaja časopiś ničoha badaj supolnaha z relihijnym žyćciom biełaruskaha katalickaha narodu nia majuć i słužać wykłučna polskim endecka-šowinistyčnym imknieńniam.

Na hetym adnak jašče nie kaniec. Polskaje duchawienstwa, kirujučysia polonizatarskim imknieńniem, Matku Boskuju Wostrabramskuju, apiakunku žycharoŭ našaha kraju, karanawała wykłučna Karalewaj Polščy, a arcyb. R. Jałbžykoŭski, chočučy dalej zadawolić žadańni polskich šowinistaŭ, zhadziŭšia łacinski napis u Wostraj Bramie ŭ Wilni skasawać i na jaho miesca pamiaśćić polski. Źmiena heta baluča kryŭdzić biełarusoŭ i litwinoŭ našaha kraju, jakija pradstaŭlajuć absalutnuju bolšaść nasielnictwa i jakich napis łacinski, jak kaścielna-mižnarodny zusim zadawalaŭ.

Tak mienš-bolš pradstaŭlajecca relihijnaje katalickaje žyćcio ŭ Wilenskaj dyecezyi. Nia lepš adnak jość i ŭ d-yi Pinskaj, dzie taksama nad katalickaściaj wierch biare polskaść i dzie biełaruskaje duchawienstwa biskup Bukraba naznačaje na parafii niebiełaruskija (fakty: Ks. Ks. Tatarynowič, Duliniec, Bakinoŭski i inš.), praśleduje biełaruskaść u Duchoŭnaj Seminaryi ŭ Pinsku, praz Kaścioł prawodzić palityku warožuju biełaruskamu narodu.

Prawodžanuju na biełaruskich ziemlach unijackuju akcyju toje-ž polskaje duchawienstwa taksama śpichaje na akcyju polonizatarskuju.

Dziakujučy takoj akcyi polskaha duchawienstwa ŭ našym krai siarod biełarusoŭ katalikoŭ užo pašyrajecca biazwierra, relihijnaje žyćcio zamiraje, a roznyja sekty karystajucca prychilnaściaj narodu.

Dzieła hetaha Biełaruski Katalicki Centr pry Biełaruskim Nacyjanalnym Kamitecie ŭ Wilni, jaki źjaŭlajecca ahulna-biełaruskaj Narodnaj Reprezentacyjaj, rašuča pratestuje suproć palityčnaje polonizatarskaje akcyi polskaha duchawienstwa na Biełarusi i damahajecca ad Duchoŭnych Katalickich Kaścielnych Uładaŭ unarmawańnia relihijnaha žyćcia siarod biełarusoŭ u Polščy, a tak-ža zaklikaje ŭsich biełarusoŭ katalikoŭ da bajkotu „Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej" i „Naszego Przyjaciela".

Wilnia, 20 kastryčnika 1933 h.

BIEŁARUSKI KATALICKI CENTR
pry Biel. Nac Kamitecie ŭ Wilni.

Wiaskowaja hmina

(pawodle nowaha polskaha zakonu z 23 sakawika 1933 h.).

U źwiazku z nadychodam wybaraŭ u samaŭrady (čuwać, što byccam adbudecca jany ŭ listapadzie), raście zacikaŭlenaść tym, jak hetyja samaŭrady majuć wyhladać i jak majuć adbywacca samyja wybary. Ab usim hetym na raz pisać niemahčyma z pryčyny niastačy miejsca ŭ hazecie, a hałoŭnaje, što da apošniaha času nie apublikawana jšče samo h. zw. *ministerskaje rasparadžeńnie,* jakoje sposaby samych wybaraŭ maje ŭstanawić. Z hetaje woś pryčyny razhledzim tut, z bolšaha prynamsia, jak maje wyhladać wiaskowy hminny samaŭrad pawodle asnaŭnoha zakonu „ab častkawaj źmienie ŭstroju terytoryjalnaha samaŭradu" z dnia 23.III.33. (Dz. U. R. P. № 35/1933.).

Hmina (wołaść) składajecca z niekalkich h. zw. „hramada"ŭ" (gromada). U skład hramady ŭwachodzić adna bolšaja ci niekalki mienšych wiosak, hdzie žywie zwyčajna nia mienš 200 darosłych ludziej. Hramada — heta najmienšaja składowaja adzinka wiaskowaha terytoryjalnaha samaŭradu. Nahlad i kirawańnie sprawami hramady naleža da wybarnaj na 5 hadoŭ Rady hramady (Rada gromadzka), a wykonywajuć hetu ŭładu ad imia Rady sołtys i padsołtys. Prawa (i abawiazak) wybirać Radu majuć mužčyny i žančyny, što hod prynamsia žywuć u abwodzie danaj hramady, končyli 24 hady žyćcia i majuć polskaje hramadzianstwa (obywatelstwo). Wybranym moža być kožny hramadzianin Polščy, što končyŭ 30 hod žyćcia. Ad pryniaćcia wybaru mohuć admowicca tolki žančyny, duchoŭniki, samaŭradawyja pracaŭniki i tyja, chto pierażyŭ užo 60 hod swajho žyćcia. Lik radnych (siabraŭ Rady hramady) zaleža ad liku ludziej, što ŭ abwodzie danaj hramady majuć prawa wybirać: u hramadach da 500 darosłych (da 24 h.) ludziej wybirajecca 12 radnych, ad 500 da 1.000 — 16 radnych, ad 1.000 da 1 500 — 20 radnych, ad 1 500 da 2 000 — 24 radnyja, uzwyš 2.000 — 30 radnych. U hetkim samym liku wybirajucca zastupniki. Sami wybary buduć adbywacca hałasawańniem nie na śpiski (jak dahetul wybirali ŭ Sojm ci Senat), a na samyja asoby i prytym jaŭna. Adnak kali piataja čaść prysutnych wybarščykaŭ zažadaje wybaraŭ t a j n y c h, dyk jany musiać być tajnymi. Kožny wybarščyk wybiraje adnak nia ŭsich radnych, jakija na danym abwod prypadajuć, a tolki čaćwiertuju čaść; h. zn. kali napr. u abwodzie wybirajecca ŭsiaho 12 radnych, dyk kožny wybarščyk moža wybirać nia ŭsich 12, a tolki 3

Niekalki Hramadaŭ razam tworać adnu **hminu.** Uchwaładaŭčaj i kantralujučaj uładaj hminy jość Hminnaja Rada, jakaja składajecca z radnych (hminnych) i Hminnaj Uprawy (wojt, padwojt, łaŭniki i sekretar). Hminnych radnych wybiraje hetak zwanaja Wybarčaja Kalehija, u skład jakoj uwachodziać usie radnyja z hramadaŭ, sołtysy, padsołtysy i sumysnyja wybarčyja delehaty ad małych hramadaŭ, jakija nia majuć swaje Rady. Lik radnych hminnych zaleža ad liku poŭnaletnich asob žywučych u abwodzie danaj hminy: u hminie, jakaja liča da 5.000 poŭnaletnich žycharoŭ, wybirajuć 12 radnych, da 10.000 — 16 radnych i ŭzwyš 10.000 — 20 radnych. Radnym hminnym moža być kožny, chto moža być radnym Hramady.

Pierad wybarami ŭ Hminnuju Radu pawietawy Starasta moža padzialić hminu na niekalki abwodaŭ wybarčych. Kožny hetki abwod maje wybrać nia mienš, jak 3 radnych. U wybarčych wokruhach taksama tworacca abwadowyja wybarčyja kalehii, u skład katorych uwachodziać radnyja z Hramadaŭ, sołtysy i padsołtysy i delehaty ad tych hramad, jakija nia majuć Rady hramadzkaj (mienš 200 paŭnaletnich žycharoŭ).

Hminnaja Rada wybirajecca na 5 hadoŭ i radnyja spaŭniajuć abawiazki hanarowa.

Na pieršym arhanizacyjnym pasiedžańni Hminnaj Rady wybirajecca wykanaŭčaja ŭłada hminy, Hminnaja Uprawa (Zarząd gminny), a imienna: wojt, padwojt i łaŭniki.

Wojt i padwojty musiać umieć čytać i pisać papolsku.

Lik łaŭnikaŭ zaležyć ab kolkaści žycharoŭ. Najmienš bywaje 2-ch, a tam, hdzie hmina naličwaje bolš 10 000 asob, łaŭnikaŭ wybirajecca troch. Wojt i padwojty musiać być zaćwierdžany pawietawym Starastam. Łaŭniki spaŭniajuć abawiazki hanarowa (biespłatna).

Hminnaja Uprawa, taksama, jak i Hminnaja Rada, wybirajecca na 5 hadoŭ.

Nowy zakon pradubačwaje jšče wojtaŭ fachowych. Ad hetkich wojtaŭ wymahajecca specyjalnaja aświeta, a tak-ža praktyka. Hetki woj

Z biełaruskaha žyćcia.

Ahulny Schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu. U subotu 21 h. m adbyŭsia ahulny schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha K-tu, na jakim miž inšymi sprawami razhladalisia: zajawa Biel. Dabradz. T-wa ŭ Stoŭpcach ab ustupleńni ŭ Nac. K-t i pałažeńnie biełaruskaha Narodu ŭ Usch. Biełarusi pad uładaj Sawietaŭ.

Ahulny schod K-tu pastanawiŭ: Biel. Dabradziejnaje T-wa ŭ Stoŭpcach pryniać u Biełaruski Nacyjanalny K-t, a ab pałažeńni biełaruskaha Narodu ŭ Usch. Biełarusi wynies rezalucyju, jakuju drukujem u hetym numary našaj hazety. Akramia taho Schod pryniaŭ da wiedama sprawazdačy z dziejnaści sekcyjaŭ K-tu.

Maleńkaja recenzyja žurnału „Летапіс". Apošnimi dniami wyjšaŭ z druku „Летапіс" T-wa Biełaruskaje Školy kulturna hramadzki i literaturny miesiačnik Nr. 3-4 žniwień-wierasień 1933h.

U pieršym numary „Летапіс" (trawień 1933 h.) zajaŭlaje, što budzie šukać šlachoŭ, jakija łučyli-b pamiž saboju ščyrych i świedamych, ale raspylenych pa ŭsiej Zachodniaj Biełarusi, idejna addanych kulturnaj pracy adzinak

Pryhoža skazana. Treba tolki prawodzić heta ŭ žyćcio.

U numarym druhim „Летапіс" (červień-lipień 1933 h.) miž inšym zajaŭlaje: „praz sučasnaść my padajom ruku swajej budučyni..." i taksama ŭ zaciemcy „Šukajuć abličča" daje wyjaśnienie razychodžańnia ŭ sprawazdačy „Biuleteniu" (b. orhan T.B.Š.) z žurnałam „Sprawy Narodowościowe" ab Akružnym źjeździe T.B.Š. u Biełastoku 20.XI 32 h.

U hetaj zaciemcy „Летапіс" daje adkaz „Biel. Krynicy" (Nr. 17.1933 h.), dzie pawodle žurnału „Sprawy Narodowościowe" pakazana „sučasnaść" T.B.S.

Hetaj zaciemkaj „Летапіс" usio ž taki nia wyjaśniŭ ani razychodžańnia sprawazdačy „Biuleteniu" z žurnałam „Sprawy Narodowościowe" ab Biełastockim źjeździe, ani abličča T.B.Š.

U apošnim (3—5) numary miž inšym „Летапіс" polemizujučy z „Biel. Krynicaj" ćwierdzić, što pasyłańnie dziaciej u polskija fachowyja škoły, heta wielmi škodnaje źjawišča ŭ biełaruskim kulturna-wyzwaleńčym ruchu.

Tut dyk užo niešta padobna da biazhłuzdaści, kali nia jošč świedamaja i tannaja demahohija wyrachawanaja na ciomnyja „pracoŭnyja" masy. Bo i jak-ža inačaj heta razumieć: biełaruskich škoł, asabliwa fachowych, susim niama, dyk dziela hetaha, pawodle rady „Летапісу," biełarusom nia treba i wučycca fachu.

Ale nie ab toje tut idzie — tut „prastujecca linija". Dla hetaj-ža linii „Летапіс" i „šukaje šlachoŭ, jakija łučyli-b pamiž saboj ščyrych i świedamych, ale raspylenych pa ŭsiej Zachodniaj Biełarusi, idejna addanych kulturnaj pracy adzinak" i na hetaj linii „praz sučasnaść padaje ruku budučyni".

Dyk „камо грядеши" — jakaja „sučasnaść" i kudy skirowana dumka ŭ budučnaść?

Pasiedžańnie Katalickaj Sekcyi Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamisetu ŭ Wilni adbyłosia ŭ min. piatnicu dnia 20 h, m. Pryniata była na hetym pasiedžańni rezalucyja pratestu praciŭ biezupynnaj polonizacyi kaścielnaha žyćcia na biełaruskich ziemlach naahuł i praciŭ prawiedzienaj zamieny łacinskaha napisu na polski na kaplicy M. B. Wostrabramskaj. Rezalucyja heta drukujecca pobač.

Zaduški ŭ Wilni. Za prykładam minułych hadoŭ i stoleta na Dzień Zadušny (čaćwier 2 listapada) Wilenskija Biełarusy adwiedajuć mohiłki — miesca wiečnaha supačynku swaich pamioršych bratoŭ-siaścior. Zborny punkt pry mahile Kaz. Swajaka (Ks. K. Stepowiča) na Rosach, na „horcy paetaŭ" a hadz. 17.

Dziela naležnaha ŭšanawańnia miesca i ŭračystaj chwili pazwolim sabie zahadzia wykazać słušnaje pažadańnie, kab usie ŭčaśniki zaduškawych adwiedzin zachacieli pakinuć swaje štodzionnyja i światočnyja humory prad bramaj mohiłak. Toje samaje datyča pakłońnikaŭ opijuma, manapolnaha i damarosłaha.

Asabistaje. Dawiedwajemsia, što ad 26 h.m. źmienieny užo adres prywatnaha pamieškańnia

---

naznačajecca adrazu na 10 hadoŭ i pa prasłužeńni hetaha času maje prawa da emerytury ŭ liku najmienš 35 prac. jahonaj astatniaj pensyi.

Taksama wymahaje nowy zakon specyjalnuju aświetu i ad hminnaha sekretara.

Ab techničny samych wybaraŭ napišam, jak tolki buduć apublikawany adpawiednyja raspradžeńni.

W. Š.

Zabojstwa sawieckaha čynoŭnika ŭ konsulacie SSRR. U Lwowie.

Dnia 21 h. m. źjawijŭsia ŭ balšawicki konsulat u Lwowie małady čaławiek i paprasiŭ audyjencyi ŭ konsuła. Jaho pryniaŭ načalnik konsulatu A. Majłow i pačaŭ pytać, čaho choča jon ad konsuła. U časie hetaj hutarki małady čaławiek dastaŭ rewolwer i dwojčy wystraliŭ u Majłowa, zabiwajučy jaho na miejscy. Na strel prybieh druhi čynoŭnik konsulatu J. Džugaj, u jakoha małady čaławiek tak-ža pačaŭ stralać i raniŭ jamu abiedźwie ruki. Na huk strełu prybieh i treci, jakoha taksama spatkali strely, ale nie ŭpapad. Hety treci pačaŭ kryčać i schawaŭsia ŭ sklep. Wicekonsul u hety čas byŭ na druhim pawiersie, adčyniŭ wakno i pačaŭ klikać palicyju. Palicyja praz dźwiery adnak nie mahła ŭwajści ŭ konsulat, bo byli zapiortyja, dyk musiła ŭłazić praz wakno. Palicyja napaśnika razbroiła lohka, bo jon zdaŭsia joj biez aporu. Napaśnik zajawiŭ tam-ža na miejscy, što jon siabra O.U.N. (Arhanizacyja Ukrainskich Nacyjanalištaŭ) i hety napad dakanaŭ pa prykazu hetaj arhanizacyi.

Napaśnik Łemik źjaŭlajecca studentam pryrod.-matematyčnaha fakultetu Lwoŭskaha Uniwersytetu i budzie adkazywać prad nahłym (daraznym) sudom u Lwowie ŭžo ŭ paniadziełak 30 h. m.

wiedamaha biełaruska-narodnaha dziejača i zmahara Ksiandza Adama Stankiewiča. Nowy adres hetaki: Wilnia, zawułak św. Ihnata Nr. 9, kw. 13.

—Źmiena prywatnaha pamieškańnia nie aznačaje źmieny miejsca nabaženstwa dla Biełarusoŭ-katalikoŭ: nabaženstwy hetkija i dalej, jak dahetul, buduć adpraŭlacca a hadz. 10-aj rana što niadzielu i świata ŭ kaściele św. Mikałaja.

Z BIEŁARUSI PAD SAWIETAMI.

Aryšty „fašystaŭ" u B.S.R.R. Hazety padajuć, što maskoŭskaja ŭłada (GPU) na terytoryi BSRR. wykryła mnoha „fašystaŭskich arhanizacyjaŭ".

U źwiazku z hetym u mnohich haradoch i miastečkach adbylisia mnohaludnyja aryšty. Aryšty i śledztwa ŭ hetaj sprawie prawodziacca tajna i wyniki śledztwa maskoŭskija ŭłady (GPU) trymajuć u sakrecie. Dzieła likwidacyi „fašyzmu" na Biełarusi mienskaje GPU. atrymała specyjalnuju instrukcyju z Maskwy

Hety „fašyzm" u Usch. Biełarusi heta nacyjanalna-wyzwaleńčy biełaruski ruch, jaki šukaje ratunku, kab wyrwacca z-pad maskoŭskaha bota, jaki jaho tak mocna dušyć u BSRR. Nie raniej dyk paźniej, a nacyjanalny ruch pieramahčy musić.

BIEŁARUSY Ŭ ČECHASŁAWAČČYNIE.

Papraŭka i dapaŭnieńnie. U źwiazku z karespandencyjaj z Prahi ŭ Nr. 34 „Biel. Krynicy" dadatkawa pawiedamlajecca, što druhaja wystaŭka sławianskich časopisaŭ rabiłasia ŭ nowym domie, dyk z pryčyn techničnych aficyjalna była adčyniena 2-ha kastryčnika i trywała da 14 kastryčnika. Publiki kožny dzień było šmat. Addzieły wystaŭki byli pad nacyjanalnymi ściahami. Biełaruski addzieł, uziaty z Biełaruskaha Archiwu, aprača swajho ściahu byŭ udekarawany fatahrafijami biełaruskich paetaŭ i hieohrafičnaj kartaj Biełarusi. Hetu wystaŭku, tak jak i pieršuju, rabiła Ab'jednańnie sławianskich žančyn, jakoje imkniecca da zbližeńnia ŭsich sławian cieraz kulturnaje aznajamleńnie.

Jak žywuć sialanie ŭ Niezaležnaj Litwie.

(Hl. „Бел. Кр." № 36).

(Viln. Rytojus Nr.Nr. 74—77).

Niez. Litwa, budučy čysta ziemlarobskaj krainaj i chočačy jak najbolš wywozić zahranicu sialanskich praduktaŭ, pradusim starajecca padnieści kulturu haspadarak, stasujučy dziela hetaha najnawiejšyja metody i sposaby haspadarawańnia. Sialanie ŭ Litwie, praz piatnaccać hadoŭ jaje niezaležnaści, pastupili značna ŭpierad što da swajho dabrabytu i pry pamačy ŭradu i haspadarčych arhanizacyjaŭ (haspadarčyja tawarystwy, kooperatywy) u halinie haspadarčaj asiahnuli duža pryhožyja wyniki. Pačaŭšysia na świecie ekanam. kryzys Niezaležnuju Litwu adwiedaŭ krychu paźniej i nia tak baluča, jak inšyja krainy, a heta dziela taho, što sialanie tam patrapili jak naležycca ŭparadkawać swaje haspadarki i datasawać ich da warunkaŭ nowaha žyćcia. Pradusim litoŭskija sialanie, nawučanyja i pakirawanyja ahranomami, źmianili pierastarełyja sposaby haspadarki, pierachodziačy z trochpałoŭki na šmatpałoŭku, a tak-ža źmianiajučy haspadarku zbažžowuju na haspadarku žywiolinnuju i małočnuju.Hetak pieratworywacca litoŭskich haspadaroŭ zmusili dźwie asnaŭnyja pryčyny: pieršaja — achwota lepš wykarystać upraŭnuju ziamlu, a druhaja — kaniešnaść datasawacca da nowych wymohaŭ rynku zbytu. Bo-ž kožnamu jasna, kali tracina pola lažyć pad paparam, to jana ŭ toj hod nia daść nijakaj karyści; aprača taho, pry trochpałoŭcy najbolš zasiawajecca zbožža, ceny jakoha nizkija, bo niama dla jaho rynkaŭ zbytu, a tymčasam pradawać što-niebudź treba, kab apłacić pradukcyju i kab sielanin moh zdabyć hrošy na nieabchodnyja patreby. Kali pryhledzimsia da litoŭskaha eksportu (wywazu), to ŭbačym, što praz hod z Litwy duža mała wywozicca ziarnia, a jaknajbolš praduktaŭ miasnych i małočnych. Pieršaje miejsca ŭ litoŭskim eksporcie zajmajuć pradukty miasnyja, druhoje—małočnyja, treciaje — žywaja žywioła, tady drewa, jajki i tolki apošniaje miejaca prypadaje ziarniaci.

Heta pakazwaje, što ŭ Litwie haspadarki zbažžowyja pieramianilisia na haspadarki žywiolinnyja i małočnyja. Biaz sumniwu, sialanie tam dajšli da hetaha pradusim sarhanizawaŭšysia ŭ sialanska-haspadarčyja tawarystwy i kooperatywy. U Litwie šyraka raźniasłasia kooperacyja, katoraja nia tolki zdawalaje pryšlyja sialanskija patreby (kooperacyja spažywieckaja), ale tak-ža wykuplaje ad sialan pradukty ich wyrabu.

Takim čynam sialanie pazbywajucca roznych pasiarednikaŭ i spekulantaŭ, katoryja pałowu pracy sielanina i wartaści jaho praduktaŭ sabirajuć sabie za pasiarednictwa. Woś-žo ad hetaha zła abaranila litoŭskich sialan kooperacyja. Źwiernim pradusim uwahu na kooperacyju małačarskuju, jakaja ciapier tam sapraŭdy duža pamysna raźwiwajecca. Kab dachodna možna było pieratwarać małako, sialanie pačali zakładać parawyja, abo matorawyja małačarni, unosiačy ŭ ich ad kožnaj karowy paj i płaciačy siabroŭskija składki. Mašyny da małačarniaŭ dali na wypłatu Centralny Sajuz Litoŭskich Małačarniaŭ (Pienocentras), jaki i śladzić za dziejnaściaj usich małačarniaŭ i małočnyja ich pradukty wywozie pradawać zahranicu, abo pradaje ŭ samoj Litwie. Tyja sialanie, jakim u parawyja ci matorawyja małačarni daloka i dastawić tudy małako niazručna, arhanizujuć punkty dziela źbirańnia śmiatany. U hetyja punkty wakaličnyja sialanie prynosiać małako, i addajuć z jaho śmiatanu, jakaja adtul dastaŭlajecca ŭ rajonnyja mašynowyja małačarni, dzie pierarablajecca na masła. Pry hetym treba adznačyć, što sialanie dastaŭlać małako ci śmiatanu nia mohuć aby ŭ jakuju małačarniu, a tolki i małačarniu swajho rajonu. Robicca heta dziela taho, kab nia było škodnaj konkurencyi miž paasobnymi małačarniami. Sialanam płacicca za małako pawodle jaho wartaści. Wyrablenaje masła adsyłajuć ŭ Centralny Sajuz Małačarniaŭ u Koŭnu, adkul wiezuć jaho na prodaž zahranicu, pierawažna ŭ Anhliju. Za 1932 h. było pradadzienaha zahranicu masła 9,267,444 kilo. Sialanie, naležačyja da małačerniaŭ, majucca całkom dobra.

Kab małočny promysieł raźwiwaŭsia jak najlepš, u Litwie isnujuć kantrolnyja arhanizacyi, jakija śladziać za tym, ci pa haspadaroch naležny dahlad karoŭ, a tak-ža aboraŭ, wučać haspadaroŭ, jak naležyć abchodzicca z karowaj, kab z jaje najbolš było karyści.

Pierakłaŭ *M. K.*

Z Polščy.

Prysudy — 37 i 16 sialan zasudžany. Grodziski praces dnia 23 h. m. zakončyŭsia prysudam 37 sialan za razruchi na roznyja kary — ad 6 miesiacaŭ da 4 hadoŭ turmy.

Za razruchi ŭ Łapanowie zasudžana 16 asob tak-ža na roznyja kary, ad 5 miesiacaŭ da 1 hodu i 3 miesiacaŭ.

Jašče adzin sialanski praces. U Žešawie 23 h. m. adbyŭsia jašče adzin sud nad 8 sialanami za toje, što ŭ červieni m-cy s. h. napali z kałami na palicejskaha i laśnikoŭ. Sud dwuch padsudnych apraŭdaŭ, a 6-cioch zasudziŭ ad 3 miesiacaŭ da 1 hodu i 3 miesiacaŭ turmy.

Polskija ramieśniki adwiedywajuć SSRR. Hetymi dniami z Waršawy wyjaždžaje ŭ SSRR. delehacyja polskich ramieśnikaŭ. Delehacyja adwiedaje niekalki haradoŭ u Rasiei.

Sawieckaja nota ŭ sprawie zabojstwa ŭ Iwoŭskim konsulacie. Sawiecki połpred u Waršawie padaŭ polskamu ŭradu notu ŭ sprawie zabojstwa ŭ Iwoŭskim konsulacie, a polski ŭrad adpawiednа adkazaŭ na hetu notu.

Biezraboćcie. Pawodle statystyki ŭ Polščy naličwajecca ciapier 208 938 biezrabotnych.

Polska-niamieckija handlowyja pierahawory, jakija adbywajucca ŭ Waršawie, majuć prad saboj nia lohkija zadačy. Spornych spraŭ wielmi mnoha i jany patrabujuć mnoha času. Dziela hetaha abiedźwie starany zaklučyli prowizoročny dahawor — pakulšto na miesiac.

Uznoŭ studenskija bojki. U sieradu 25 h. m. na Waršaŭskim uniwersytecie ŭznoŭ pačalisia bojki pamiž studentami z hrupy h. zw. „Legjonu Młodych“ (sanacyjnaj) i endeckaj. Dajšlo nawat da strełaŭ z rewalweraŭ. Jość ranienyja. Sprawaj zaniałasia prokuratura. Lekcyi na ŭniwersytecie prarwany na nieaznačany čas. 26 h. m. Ministr Aświety zamknuŭ Waršaŭski Uniwersytet.

Z zahranicy.

Liha Narodaŭ — pakt 4-ch dziaržaŭ i konferencyja razbrajeńnia. Liha Narodaŭ, ci lepš skazać liha wialikich dziaržaŭ, jak wiedajem, paŭstała pašla zaklučeńnia Wersalskaha traktatu. Haloŭnym praciŭnikam Wersalskaha traktatu ad samaha pačatku była Niamieččyna, a pašla źniawierylisia niekatorymi punktami hetaha traktatu i druhija dziaržawy. Pry takim stanie dziaržawy, stanowiačyja Lihu Narodaŭ, na sesijach Lihi rabili Niamieččynie małyja ŭstupki, ale sami pieramožcy ŭ suświetnaj wajnie pačali ŭsilacca — zbroicca. Patrebawała prawoŭ zbrajeńnia i Niamieččyna. U hetaj atmasfery rasło źniawierańnie da Wersalskaha traktatu i Lihi Narodaŭ. Pačali twarycca pakty i sajuzy dziaržawaŭ. Paŭstaje pakt 4-ch dziaržaŭ, jaki mieŭ razradzić hetu atmasferu na konferencyi razbrajeńnia.

Tady Niamieččyna, jak siabra Lihi Narodaŭ, konferencyi razbrajeńnia i paktu 4 ch na hetaj eŭrapejskaj arenie patrebawała roŭnaha prawa zbrajeńnia abo roŭnaha dla ŭsich dziaržawaŭ razbrajeńnia. Na heta wialikija dziaržawy nie zhadzilisia. Tady Niamieččyna wystupiła z Lihi Narodaŭ i z konferencyi razbrajeńnia.

Haloŭnaj pryčynaj hetaj doŭhahodniaj palityčnaj wałynki, reč jasnaja, źjaŭlajecca ŭsio tojža Wersalski traktat, ad jakoha Niamieččyna pry pamačy inšych dziaržaŭ namahajecca aswabadzicca, a Francyja, pry pomačy sajuźnikaŭ, choča hety traktat utrymać u sile.

Pieramiena nutranaha stroju ŭ Estonii. U 1918 hodzie Estonija zdabyła niezaležnaść i zawiała ŭnutry respublikanski stroj. U hetaj małoj respublicy, ad samaha pačatku, była palityčnaja wajskowaha charaktaru arhanizacyja „Vabadussojalaset“, na čale jakoj staić hien. Jonson. Ciapier heta arhanizacyja, zdabyŭšy ŭ wybarach 14—15 h. m. bolšaść, uziała ŭ Estonii ŭładu i maje źmianić nutrany stroj samoj dziaržawy. Hetaha źjawišča nadta-ž pierapužalisia balšawiki, bajučysia, kab sučasny estonski ŭrad, zhawaryŭšysia z uradam niamieckim, nie paturbawaŭ kamunistaŭ.

Prajekt źmieny nutranaha stroju ŭ Łatwii. Śledam za Estonijaj namierwajecca pajści i Łatwija. Sialanski sajuz padaŭ u Sojmie prajekt źmieny konstytucyi. Heta tak-ža hułkim recham adbiłasia ŭ Sawietach, što ŭ Łatwii raście fašyzm.

Wienski kamitet pomačy hałodnym u SSRR. U Wienie paŭstaŭ specyjalny kamitet pomačy hałodnym u SSRR. Na čale hetaha kamitetu staić arcyb. i kardynał Innitzer, a ŭ skład k-tu ŭwachodziać pradstaŭniki ŭsich wierawyznańniaŭ. Hety kamitet źwiarnuŭsia da ŭsiaho świetu z zaklikam, u jakim miž inšym skazana: „Nia možna dapuścić, kab nasielnictwa Ukrainy, Kaŭkazu i inšych krain pad Sawietami ciarpieła i ŭmirała z hoładu, jak zaŭważwajecca heta ciapier, kali ŭ inšych krajoch świetu nasielnictwa nia maje kudy dziawać zbožža. Abawiazak ludzkaści, z lubowi da bliźniaha, nakazwaje nieadkładna paśpiašyć na pomač.“

„Miralubiwyja“ Sawiety zbrojacca. Niadaŭna japonskaje ministerstwa wajny apublikawała statystyku sawieckaj armii, u jakoj skazana: Sawiety ŭ swajej „piatiletcy“ stawiać zadaču ŭsilić swaju armiju. Čyrwonaja armija ŭžo maje 75 dywizijaŭ piechaty i 13 dywizijaŭ końnicy. Ahulny lik žaŭnieraŭ 1 290.000. Wajennych pryładaŭ: 1.500 tankaŭ, 2.200 aeraplanaŭ i wialiki lik branirowanych aŭtamabilaŭ, a tak-ža roznyja hazy, specyjalnyja da hetaha addziely wojska. Na Dalokim Uschodzie, na hranicy Mandžuryi, raźmieščana ciažkaja artyleryja pryhatoŭlenaja da wajny.

Sawiecka amerykanskaje zbližeńnie. Hetymi dniami Zł. Štaty Ameryki pryznali Sawiety praŭnaj uładaj. Dziela hetaha z Sawietaŭ maje skora pajechać u Ameryku kamisar Litwinaŭ, kab paćwierdzić hetaje pryznańnie dobrymi skutkami. Musić tut idzie pieradusim ab toje, kab baranicca supolna ad Japonii, a dalej — i handal dobraja reč: Rasieja wialiki rynak, a amerykancy majuć na heta dobry niuch.

Źmiena ŭradu ŭ Francyi. Dnia 24 h. m. francuski ŭrad z premjeram Daladier padalisia ŭ adstaŭku. Nowy ŭrad jašče nie zarhanizawaŭsia. U palityčnych kruhoch Francyi spadziajucca, što nowy ŭrad stworać radykały.

Da nas pišuć.

Jak ksiondz rasprawiŭsia z arhanistym.

Šarkaŭščyna, Dziśnienski paw. Sioleta wiasnoj z šarkaŭskaj parafii pieramiaścili kudyś ks. Milkoŭskaha, a na jaho miejsca pryslali ks. Žuka.

Adnaho tudy, druhoha siudy i zdajecca ŭsio ŭ paradku.

Ale pry hetaj abmienie wykinuty na bruk arhanisty, wiadomy na tutejšym hruncie bieł arus hr. Miadziołka, baćka znanaj kaliś hramadzkaj pracaŭnicy Paŭlinki Miadziołki.

Hramadzianin Miadziołka pracawaŭ arhanistym 45 hadoŭ, z hetaha 12 hadoŭ u Šarkaŭščynie, i raptoŭna apynuŭsia wykinutym na bruk.

Aficyjalnyja pryčyny nie wiadomy. Pad sakretam tolki kazaŭ ksiondz: „Tabie najhorš zaškodziła Biełaruś.“

Druhaja pryčyna — nie peładzili miž saboj ksiandzoŭskaja haspadynia i žonka arhanistaha.

Tak ci hetak, a stary arhanisty, prasłužyŭšy 45 hadoŭ pry kaściele, na staraść, biez emerytury, apynuŭsia pad płotam. Dy tolki za toje, što radziŭsia biełarusom i nie pryščapiŭ swaim dzieciam renehactwa.

Ci da hetaha patrebny jašče pajaśnieńni?
Pamojmu—i tak za nadta jaskrawa.

Tutejšy.

Pužajuć taho chto baicca.

w. Iwanawičy, Baranawickaha paw. Jość u Iwanawičach ad letašniaha hodu Hurtok Bieł. Instytutu Hasp. i Kultury. Praca hetaha Hurtka skromnaja: supolnaje čytańnie biełaruskich knižak i hazet. Na štoś bolšaha niama adpawiednych sił. Ale apošnim časam i heta krycha pawažna zahrožana. Musić wykonwujučy nowy polski zakon ab tawarystwach źjawiłasia niadaŭna ŭ pamieškańnie Hurtka palicyja i pačała „badać,“ što robić Hurtok: kolki i jakich maje siabroŭ, što jany robiać, skul na heta majuć hrošy t. h. d. Prysutnaja na toj čas u chacie Hurtka asoba (nawat nia siabra Hurtka), dumajučy, što „musić sprawa drennaja,“ u strachu prad adkaznaściu, na ŭsie pytańni pačała adkazwać: „nie, niama, ničoha“ i h. d. U wyniku hetkaha „badania“ pradstaŭniki ŭradawaj administracyi (palicyja) peŭnaž nie mahli nabrać prakanańnia ab asieblіwaj spraŭnaści statutowaj pracy Hurtka i ciapier nia wyklučana, što buduć staracca ŭznoŭ „spynić dziejnaść za... biazdziejnaść.“

Było b heta śmiešna, kali-b nia było sumna. Po-ž sapraŭdy naša małodź časta baicca swajho sobskaha cieniu. Hurtok Instytutu jość arhanizacyjaj lehalnaj i pracawać pawodle swajho statutu niama nijakaha strachu.

Dyk na budučyniu pry padobnym spraŭdžywańni dziejnaści hurtkoŭ nia treba ničoha bajacca, a prosta zajaŭlać, što robicca: „čytajucca hazety, knižki, piajucca pieśni i h. d. A na pytańnie: „skul hrošy?“ — śmieła adkazwać skul jany pachodziać — „z siabroŭskich składak.“

Prajezdny.

Hramadzianie Biełarusy, kuplajcie Biełaruski Adryŭny Kalendar na 1934 h., jaki ŭžo wyšaŭ z druku i pradajecca pa 60 hr. za ekzemplar.

Balšawiki ci Maskali?

U Nr. 36 „Bieł. Krynicy“ pračytaŭ ja stаćciu „Žyćcio pieramožа!“, na jakuju chaču adkazać. Woś ža na maju dumku sapraŭdnaj pryčynaj balšawickaha nastupu na Biełarusoŭ jość nie balšawizm, jak taki, ale zwyčajny rasiejski šowinizm, jaki wyras niadaŭna tolki — pašla rewalucyi 1917 h. Raniej jaho nia było. Dumku asymilacyi narodaŭ wyjawiŭ nia chto inšy, jak sam Lenin, jaki skazaŭ, što „čaławiectwa moža pryjści da źniščeńnia... nacyjaŭ.. praz peryjad poŭnaha wyzwaleńnia ŭsich pryhniečanych nacyjaŭ, h. zn. swabody ich addzialeńnia.“ Dziela hetaha ciapierašni kurs niščeńnia Biełarusoŭ nia jość z punktu hledžańnia balšawickaje teoryi prawilnym, ale jon jość skažeńniem nacyjanalnaje teoryi leninizmu — asnowy ŭsiaje balšawickaje teoryi.

Maskali pabačyli, što terytoryja ich kulturnaje i palityčnaje ekspansii korčycca i „славян ския ручьи не сливаются в русское море,“ a naadwarot — kožny žywie swaim samastojnym ručwom, dyk pačalosia škiroŭwańnie hwałtam hetych „ručajoŭ“ u „mora“ rasiejskaje.

Nie balšawiki, a maskali, z pomaččų pryjaciełaŭ pałakoŭ — Dombalaŭ, Mienžynskich i inšych niščać biełaruski ruch. Nie spośniuju roli tut adyhrywajuć i žydy. Niščać bieł. ruch hetyja čyrwonyja harładziory nia tolki ŭ swaich zaścienkach i katoŭniach, ale i za miežami ich. Prypomnim sabie, jak u swoj čas tut, u Zach. Biełarusi, polskija kamunisty razhramili drukarniu kamunistaŭ - biełarusoŭ, u jakoj drukawaŭsia „Бальшавік“, „Чырвоны Сьцяг“ i inšyja padpolnyja wydawiectwy. Prypomnim sproby ŭzrywu biełaruskich hmnazijaŭ. Chto heta rabiŭ? A chto prawakuje i ŭzrywaje ŭwieś čas našyja kulturnyja arhanizacyi? Z sudowych pracesaŭ bačym, što biełarusoŭ padsudnych u pracesach K.P.Z.B. mały procant i to heta nieświadomyja achwiary. A rešta—pieradusim niebiełarusy. Wyniatkawa tolki na Kobryńskim pracesie akazałasia ŭsiaho adna tolki žydoŭka. Čamu-ž hetyja žydy nie prawakujuć polskich i žydoŭskich u nas arhanizacyjaŭ, a jakraz tolki biełaruskija? Pry pomnim ŭreście wystupleńnie polskich kamunistaŭ u Čechii suproć publicysta Jarasława Wozki, za jahonyja napadki na Piłsudzkaha i Polšču. Sprawy hetyja wielmi charakternyja, ale nas jany dziwić nie pawinny.

Urešcie dzikaja traŭla taho-ž maskoŭskaha šowinizmu na kamunistaŭ biełarusoŭ i ukraincaŭ, dawioŭšaja niekatorych z ich (Ihnatoŭski, Skrypnyk) da hrabowaj doški — usio heta dokazy, što sučasnaja palityka Sawietaŭ kirujecca nie kamunizmam jak takim, a zwyčaŭnym rasiejskim šowinizmam, wiedamym u balšawickaj terminalohii jak „wialikadziaržaŭnictwa.“

22.X 33. *Wialejka.* Pałačanski.

Biełarusini-polacy zaniepakoilisia

U apošnim numary „Роднага Краю“ (21.X.1933) biełorusini polacy niepakojacca z pryčyny ŭstupleńnia ŭ Biełaruski Nacyjanalny Kamitet Biełaruskaha Dabradziejnaha T-wa ŭ Stoŭpcach.

Ab hetym pišačy Antoni Łuckiewicz starajecca abmazać swajej „poliŭkaj“ nia tolki Bieł. Nacyjanalny Kamitet i Bieł. Dabradziejnaje T-wa ŭ Stoŭpcach, ale i asoby fizyčnyja. Hetaha, reč jasnaja, dapiać jamu nia ŭdasca — smuрod Ant. Łuckiewicza zaŭsiody astaniecca pry im.

U Biełaruski Nacyjanalny K-t ustupiła celaja arhanizacyja Bieł. Dabradziejnaha T-wa ŭ Stoŭpcach, a nie Akinčyc. Pry hetym treba pajaśnić „biełarusinom polakom“, što Bieł. Dabradz. T-wa ŭ Stoŭpcach heta nie palityčnaja kramka jakoj kolečy adzinki, a dawoli pawažnaja lokalnaja biełaruskaja arhanizacyja, u jakoj zarhanizawany ludzi, što karystajucca šyrokaj popularnaściej siarod miajscowaha nasielnictwa. Što datyča asoby Akinčyca, dyk jon ustupajučy ŭ Bieł. Dabradz. T-wa ŭ Stoŭpcach chiba ž padparadkawaŭsia dyscyplinie hetaha T-wa, a samo T-wa, ustupajučy ŭ Biełaruski Nacyjanalny K-t, padparadkawałasia hetamu apošniamu.

Dyk naprasna A. Łuckiewicz starajecca zasmurodzić swaim „pacham“ Bieł. Nac. K-t. — Tut „manarchaŭ“ niama. Tut jość wialikaja ideja Biełaruskaha narodu, jakaja łučyć usie sapraŭdnyja biełaruskija arhanizacyi i im padparadkawanych ludziej.

Redaktar J. Paźniak. Bieł. Druk. im. Fr. Skaryny. Wilnia Zawalnaja Nr. 1—3. Wydawiec A. Šutowič.